

EDWARD LHWYD-EN HIZTEGI POLIGLOTA (1703)

Patrizio Urkizu

1981. urteko uda oporraldietan Ingalaterran nengoelarik, Pierre d'Urteren hiztegiaren urratsen atzetik Oxford hiriko Bodleian Liburutegian, bi miloi t'erdi liburu eta eskuzkiribuen artean, harri eder bat, altxor berezi bat ediren nuen. Edward Lhwyd-en hiztegi poliglota, 1703. urtekoa, bertan euskarak leku duelarik. Bitxi hau bere eskutitzen zazpi liburuen artean, Reliquiae Lhuydianae MS. Ashmole 1817 a bezala katalogaturik dagoen eskuzkiribuaren barne topatu nuen 494.orrialdean.

Nola zitekeen euskara hantxe ere aurkitzea?

Galdera honi bederen laburki erantzuten saiatuko gara hemen, hala nola eskuzkiribuaren berri ematen, transkripzioa egiten, fotokopiatzen eta argitaratzen.

Ingalaterrak XVII. mende bukaeran eta XVIII. mende haseran zientzia gizon jakintsuak ukan zituen, garaiko aztergai orotaz serioски arduratzen zirenak. Honela, egunean zeuden filosofo eta humanisten artean jakintza guztiak biltzen zituzten enziklopediak, Polymathia deitzen zirenak. Era berean filologo eta jakintsu protestanteek Biblia ahalik eta hizkuntza gehienetara itzultzen zuten. Adibidez, William Bedel-ek 1685.urtean Testamendu zaharra Londresen irisherara itzuli zuen (1), eta B. Lhoyd gotzaiaren ardurapean 1690.urtean Oxford-en welsherara itzuli zen ere (2).

Bibliaren itzulpenak ez ezik, ingelesa ez ziren beste hizkuntzetako gramatikak, hiztegiak, poeten olerki bildumak egiten zituzten. Horrela, Thomas Jones-ek welsh-ingeles hiztegi lehenetarikoa idatzi zuen 1688.urtean (3).

Moses William-ek welsh poeten bilduma luze eta eder bat eman zuen argitarara zortzi liburutan (4), eta beste lan eta ikerketa askoren artean breizhartz gramatika bat eta hiztegi bat prestatu zituen ere (5).

---

(1) W. BEDEL: The books of the old Testament, translated in to Irish, by... bishop of Kilmore. London, 1685.

(2) B. LHOYD: The Bible in welsh, printed under the inspectio of bishop Lhoyd. Oxford, 1690.

(3) T. JONES: Wels and English dictionary. London, 1688.

(4) M. WILLIAMS: Repertorium poeticum, sive poetarum walicorum. London, 1778. 8 Vs.

(5) M. WILLIAMS: The breton grammar and vocabulary of Manoir in Archoeologia Britannica. Oxon, 1707.

Pierre d'Urteren euskal eskuzkiribuak honen eskuetatik Williams Jones, matematiko, irakasle, jakintsu ospetsuaren eskuetara iragan ziren. Honen obra matematiko famakoa bezala aski ezaguna da (6). Eta azkenik honen ikasle izan ziren jaun noble batzuen gazteluko bibliotekara, alegia, Tomas Parker eta George Parker, earls od-t Macclesfieldtarrek Oxford ondoan, Watlington-en duten Shirburn Castle izeneko gaztelura iritsi ziren.

Garaiko jakintsuen artean xit ezagunak dira noski Sir Isaac Newton (1642-1727) matematiko britanikoa bere izena daraman legearen sortzaile eta edireile, Jhon Rays natur zientzizalea eta landareen historia baten egilea (7); baina, ezin ahantzizkoak dira ere Edward Lhwyd (1660-1709), eta Hans Sloane (1660-1753). Azken honek 50.000 liburu eta 3.500 eskuzkiribu biltzea lortu zuen, orain gehienak Londreseko British Museum-ean daudenak.

Edward Lhwyd-ek munduko jakintsu askorekin zegoen harremanetan gutunak medio, eta bai Estokolmo-tik, bai Amsterdam-etik, bai Frantziatik, bai ia leku guztietatik, bai latinez, bai frantsesez, bai welsheraz, bai ingelesez idazten zizkioten kartak beren jakintzak, ikerketak eta edirenak ezagutaraziz. Horrela 1708.ean W. Baxter jakintsuak kantabroetaz mintzatzen zaio greken zenbait aipamen erakarriz (Ptolomeo, etabar) (8). Edward Lhwyd-ek Hans Sloane-ri idatzirikako beste gutun batetan esaten dio nola argitaratu den euskal hiztegi baten bila dabilen, eta nola ia zoraturik dabilen liburu saltzaileak bitxi arraro horretaz gutxi arduratzen direlako (9):

“I am told there's lately printed some sort of Gasgoigne Vocabulary, but our book-sellers here seldome trouble us with such like foreign curiosities...”

Beraz, ikus dezakegu hemen nola Edward Lhwyd interesaturik dagoen euskal hiztegi horretan, E. Lhwyd politikaz aparte (panfleto bat idazteagatik gartzelaratu izan baitzen ere), garaiko zientzia guztietaz kezka eta ezagutza handiko gizona zen. Britaina Handia batetik bestera aztertu zuen eta ibili antzinako gauzen bila, oro ikerturik, bai hizkuntzak eta bai muskuiluak. Adibidez, 1699.urtean lehen aipatu dugun Williams Jones matematikoarekin, Robert Wyne eta David Parry beste bi zientifikoekin Cronwall-eko bazterrak aztertzen ibili zen (10). Eta egiten zituen aurkikundeak liburuetan argitaratzen zituen bai fosilak zirela, bai naturalezaren gorabeherak eta bai arkeologia, batipat (11).

(6) W. JONES: *Synopsis Palmatorium Matheseos or a new introduction to the Mathematics*. London, 1706.

(7) J. RAYS: *Historia plantarum*. London, 1686-88.

(8) E. LHWYD: *Reliquiae Lhuydianae*. MS Ashmole 1817, a, 474.

(9) Letter to Dr. Hans Sloane from Mr. Edward Lhuyd. Oxford, 20-Fbr-1703. *Catalogue of the manuscripts relating to wales in the British Museum*. Part. 4,865, n.º 4039.

(10) E. LHWYD: in *Dictionary national biography*. Vol. XI. edited by Leslie Stephen and Sidney Lee. London, 1890.

(11) E. LHWYD: *Eduardii Luidici lithophylaci Britannici. Ichnographia*. London, 1699. *Adversaria de pluviorum, montium, urbium*. London, 1719.

Urte bat hil baino lehen argitaratu zuen bere obrarik nagusiena *Archoeologia Britannica* (12) eta izendatu zuten ere *The Royal Society*-ko partaide.

Obra honetan euskararen etorkiaz ideia xit bereziak dakartza, honela baitio:

“The scotish language (which by a large liste of words in the basque and Irish is here sufficiently demonstrated to be a branch of the old spanish) he shews to be intermixt with the ancient gruyd-heleg or British-Irish (...). That there was a very numerous colony made in very early Times out of Great Britain into Vasconia; but also confirms by a large catalogue of British words in the present gasgoign...” (13).

Beraz dakusakegun bezala bere mendeko zenbait ideia jarraituz, esaten digu eskozesa, irisher, euskara eta espainera zaharra hitz zerrenda batetan nabarmentzen den bezala ahaide zirela edo bederen nahasi egin zirela, eta nola hori eman zen antzinan britaniar kolonia bat Vasconia-ra iritsi zelako.

Horrela bada honen adierazgarri eta lekuko euskal hitz zerrenda bat ipiniko du, aldamenean batzuetan latina, bestetan ingelesa, britaniera, hiberniera, gaztelania, italera, arabera eta armorikera dakarrelarik. Haseran esan dudana bezala, ondoren emango dugun eskuzkiribu hau bere gutunen artean ediren nuen, MS Asmole 1817 a, 494. orrialdean. Eta beraz zenbait ohar argigarri emango ditugu oraintxe.

1. Lehenik laburduren zentzua eta esanahia emango dugu. Horrela An.(angelesa) da, Br.(britaniera, welsh edo galesa), Hib.(hiberniera, irish edo irlandera), Lat.(latina), Arab.(arabea), Hisp.(gaztelania), Arm(armorikera), eta It. (italera).

2. Euskal hitzak bi autoreetatik harturik daude: Buenaventura Vulcanius eta Rafael Micoletaren obretarik, hain zuzen.

Bonaventura Smet, Brujas-en jaio zen 1538.urtean, Ekainaren 30ean. Francisco de Mendoza kardenalarekin idazkari eta bibliotekari bezala 1559an Espainara etorri zen eta hau hil zenean 1566an bere anaia Fernando, Toledoko artxidiakonoaren zerbitzari izan zen, honen heriotza arte, 1570.urtean gertatu zena, hain zuzen. Hamaika urte Espainan iraganik, bere aberrira itzuli zen eta hemen, beste askok egin zuen bezala katolikotasuna alde batera utziz kalbinista hugonote edo eleiza erreformaturikoa bihurtu zen. Amberesen iragan zituen 32 urte greka irakatsiz, eta 1597.urtean liburu haxe argitaratu zuen:

“De literis et lingua Getarum sive Gothorum, item de notis Lombardicis, quibus accaserunt specimina variarum linguarum. Leyde, 1597. Speci-

---

(12) E. LHWYD: *Archoeologia Britannica*. Giving some account/ Additional to what has been hitherb Publish'd of the/ Languages, histories and customes/ of the original inhabitants/ of/ Great Britain... by... M.A. of Jesus College. Oxford. Inprimatur apr. 9.1707.

(13) E. LHWYD: op. cit. 2. orr.

mens de textes en gotique, vieux haut-allemand, anglo-saxon, persan, basque, frison et tsigane” (14).

Hemen bada euskarak ere bere lekukotasuna utzi zuen: lumero zerrenda bat, “gure aita” Leizarragaren Testamendu Berritik hartua eta hitz mordo bat.

Buenaventura Vulcanius-ek biltzen eta argitaratzen dituen hitzak eta gero Edward Lhwyd-ek berridatziko dituenak, batzu bederen lehendik ere argitaratuta zeuden, eta hain zuzen Marineo Siculo-rengatik bere 1533.urteko “De rebus Hispaniae memorabilibus” (15) liburuan. Adibidez: “duermo”: “lonaca”, “veo”: “bacûst”, hala nola lumeroak “bat”-etik “eun”-era doazena. Hontaz aparte bademoigu ere euskarari eta euskal herriari buruzko zenbait berri.

Nabari da, Edward Lhwyd-ek ukan zuen edo zituen euskal informatzaileak ezagutzen zutela ere Rafael Micoleta-ren eskuzkiribua, alegia, “Modo Breve de aprender la lengua vyzcayna” deitu liburua, Bilbaon 1653an idatzia, zeren eta hiztegiako euskal forma gehienak bertan ere ageri dira (16).

Hans Sloane-ri Edward Lhwyd-ek bere gutunean aipatzen dion euskal hiztegia Micoletarena ote zen? Badirudi ezetz, argitaratu gabe egon baitzen Sir Thomas Brown-ek emanik British Museum-ean, 1897.urtean Sevillan E. Dodgson-ek moldiztegiratu zuen arte. Badaiteke hemen dakargun hiztegiak Rafael Micoleta-ren eskuzkiribua zuzenago jarraitzea Dodgson-en edizioak baino, zenbait hitzen transkripzioan grafia ezberdintasunak ematen direnez gero. Bestetik, Bonaventura Vulcanius-ek argitaraturiko euskal hitz zerrenda ote zen, edo beste batenbat, gero tamalez beste hainbat eta hainbat gauza bezalaxe galdu ote zaiguna, edo aurkitzailearen zain dagoena? Ez jakin, bera. Aita Akesolo-k aipatzen duen eskuzkiribu euskara-irlandesa-eskozesa-galesa ote da? Gero bertan oinarriturik Bullet-ek bere euskal hiztegia “Mémoires de la langue celtique, 1755-1760” deritzan liburuan argitaratuko zuenaren harrobi? Badaiteke hala izatea (17).

Dena den, hemen dugu euskal hizkuntzarentzat eta linguistika konparatibarentzat xit interesgarri izan daitekeen perla bitxi hori, Edward Lhwyd-en hiztegi poliglota, 1703.urtekoa. Hizkuntzalariek dute orain hitza.

---

(14) J. GÁRATE: Juicios y glorioso vasco-latino de Buenventura Vulcanius. Euskera VI, 1961, 239. orr.

(15) L. MICHELENA: Textos arcaicos vascos. Madrid, 1964, 146. orr.

(16) E. S. DODGSON: Modo breve de aprender la lengua vizcayna... por el ldo. Rafael Micoleta... 1653. Sevilla, 1897.

(17) L. AQUESOLO: Un diccionario vasco inserto en Mémoires de la langue celtique, de Bullet (1755-1760). Boletín de la Real Sociedad Vascongada de Amigos del País. 1967, 145 orr.

ESKUZKIRIBUAREN TRANSKRIPZIOA

MS. ASM. 1817 a.494v.

1. De corpore humano
- 1.b. de meteora
2. (adject) animalia
3. Adjectiva
4. Verba
5. Quae cû Hib. conv-t.
6. Brit. affinia.
- &. Kindred
- &. Seasons

* * *

2. AHARDI: sus
  1. AHOA: os
  2. AKER: hircus
  - &. ALABA: filia
  - &. AMAR: mater (sic)
  2. ARDIA: ovis
  2. ARRAIA: piscis
  - &. ARREBA: soror
  2. ARETZE: vitulus
  5. BAQUST: video. Hib.
  5. BEGUI: oculus. Hib.
  3. BELCA - NIGNI
  6. ARRURRA: nix
  3. BERRIA: novum
  1. BESSOA: brachiu. Brit.
  1. BIHOZA: cor.
  2. BILDOTZA: agnus
  2. ÇALDIA: horse
  - ÇAHAR: an old man. Br. Gwrach
  - CERU: caelum
  2. CHORI: avis. Br. Adar
  - &. (CUBAC) EMAZTHEA: Mulier
  3. CURIA: album. Br. Gwyn.
  1. ERHIAZ: digitus
  1. HERIOA: mors.
  3. HANDIRIC: magno.
  - &. HAORTCHO: puer.
- Hi tu Hib. Tu quod inter loquendu pro more mutatur in hu.

&. HILEBETH: mensis. Br. Blwydh. per transpos. literarū.

IAINCOA: deus.

IAUNA: dominus.

1.b. IBAY: flumen. an. Br. uwy, wy, quia in m term. e pluviu flw, mayoru.

1.b. ITSASSOAC: ye sea.

4. LONACA: dormio, an forte a Br. Lonydh. ut kysky aquiesco.

1. (MIHIA: lingua), MINNA: Lingua

1. OGUIA: panis.

1. OHEA: lectus.

1. OINAC: pes.

1. SABELCO: venter.

1.b. URA: aqua. Gr. Br. on cantab. semper liquet. dh. in medio ut Hib.

&. URTHE: annus, convenit cu tout.

(P. unde fit q. vos/ vocabula in hac lingua incipiunt/ ab ar, ur, an forte fierit/ olim particula debeat q. scribi scrisim.)

MS. ASM. 1817 - 495 v.

1. Non diversa pro (bestiis) animalib. diversi sexus.

2. Mutant n. in r. et nomina appell. in *ua* terminare solent. Ex. gr. ange-rrua: angelus; Urreguria: argentum; Arimea: anima.

3. Pleraq. nomina in *a* terminantur.

4. ar, er, ur et yr syllabae initiales sunt aliquanto ni fallor Bonntum / particulae et seorsim scribi debent ut erregue pro er regue: rex. Erreguina pro / ( ) er Reguina: Regina devinak (sic).

5. Nonnulla faltem ex arabicu mutati sunt ut bizarra eguin ab. arabico-hisp. afeytar ( ); azefral; crocus; azucarea: sucurum; alcatea: gudex; atautea: a coffin, or tomb.

3. SUSCULDUA: burnt. 3.

4. YRIQUI: to open.

&. AYTA OBEA: a granfather.

&. AMANDREA: a grandmother.

6. DEMPORA ONEAN: seasonsably

5. QUERIC: to smook

6. EMEN: here

6. AN: there, thither, thence.

1.b. ACHURRA: a spade

ERROTEA: a water mill

(achicar) LABURTU: to lessen or diminish.

AURRA: before, beyond.

AURRATU: to lead ye way, to exceed.

MEATU: to make smaller, slender.

ADREDE: on purpose. Sic Hisp.

GOZOTU: to sweeten

BIZARRA EGIN: (ab arab. afeytarse),
to comb, trim or dresse.

- 3. LAGNENA: strange.
- 6. ORAIN: now.
- 5. GARRAZA: sharp, sour.
  - 1.b. Cucu Sagarra (I. Cuckow aples).
  - 1.b. INSAURRA: (1. nux) kernelsin ye troat.
  - 1.b. URA: water.
    - URIOLEA: an aqueduct.
  - 1.b. ORRAZA: a peble.
    - BURRUCORATCA: a pin.
- 4. SORROSTU: to whet or sharpen.
- 4. YATO: to choak.
- 4. URCATU: to hang.
  - OR: there.
- 1.b. OGEA: the aer.
- .....
- 2. EGOA: a wing
- 4. LUCATU: to enlarge.
  - XELSERUA: a gutter or sing.
- &. ALCATEA
- 4. GORATU: to lift up.
- 4. ARNASEA: to break.
  - ARIMEA: the soul.
  - BUSTIN GORRIA: vermiliū rei ok.
  - ARGUI EGUIN: to lighten.
  - UGASABEA: a servant.
  - (YNUDEA): a nurse.
  - (Ama de criados, a servant).
- &. YNUDEA: L añ. a nurse.
- 4. UGASABA: he hath love.
  - ONERECHI: to love.
  - ESCOATATI: on ye right hand.
  - ESQUERETETI: on ye lifth. ab hisp. ysquierda.
- 3. BELLECURIA: white or pale.
  - AREA YSARRI: to mold to bake.
  - SARRI: Frequent.
- 2. ANSARRA: a duck.
- 5. EBILI: to goe, to walk, to march.
  - ANGERRUA: an angel.
- 6. ELISTUNA: a zure cold. Br. Glas.
- &. BART. yesterday.
- &. YAZ: last year.
  - LEN: before.
- &. UGAZUMEA: a slep sun.
  - ARENEGUN: the other day.
  - HAMUA: a fishhook.

- &. HURTEA: a year.
- GUREA: desire or appetit.
- gauls. LARRAN & LASTER: Quicly.
- 5. BURRUCAN EGUIN: to b(...)
- 1.b. ARRECHA: a tree.
- ARCUA: a bow. An hinc.
- 6. GORIA: Heat. Brit. G(...)
- GARIA: hot.
- AREA: Sand.
- GOYAN: Above.
- 1.b. ERREQUEA: a brock.
- 6. ALAN: so, thus.
- 6. DEMPORA ONEAN: (g...) season.
- 1.b. URRRA: a hazln (...)
- ORRIOA: oyl.
- 4. ERRE: to roast.
- .....

MS. ASM. 1817.a.495

- 3. SURIA: white. Br. Guyn.
- 1. AOA: the mouth. Os, lat.
- &. ESTEGUAC: a wedding.
- 6. BURUA: a head. Arm. Bar. Hib. Barr. end also ye hair of the head.
- 2. AUNCA: a she goaf.
- 2. AUMEA: a kid.
- 1. OEA: a bed.
- VIDEA: ye way.
- 1. ARPEGUIA: ye face.
- 1.b. YCASA: a coal.
- 1. ARAGUIA: flesh.
- (ARGUEA: mutton)
- 2. GUELIA: beof. An, quasi buevina.
- 1. ESSEA: a house. Br. ys ty.
- 3. YSUA: blind.
- 1.b. ZERUA: heaven. Br. sêr ye stars.
- 2. BASAUNSA: a stag.
- 1.b. AZALA: ye bark of a trek.
- 5. ADARRA: a horn. H. Adhave.
- 4. SINISTU: to Belive.
- 5. VELEA: a crow. Nox, when. A wal. brun.
- 5. ESCOROA: ye thumb. H. Ordog.
- ARTESA: right.
- 4. URTU: to thaw. An. Biyrtodhi.
- 4. ECHI: to forsake.
- &. EGUNA: a day.

1. AGUINA: a tooth.
5. LOO EGUIN: to sleep. Hib. Codladh.
6. GOZOA: sweet. Bri. Chweġ.
4. YRAUN. to last or endure.
  - 1.b. LEYA: frost.
  - &. ANAXEA: a brother.
  - &. ARREBEA: a sister.
  1. CHUA: spisle.
  - &. UDEA: summer.
  1. BECOQUIA: ye forehead.
  - 3.1. OSSA: cold.
    - 1.b. SUA: fire.

(OLLOA: a hen)
    2. OLLARRA: a cock.
    3. ANDIA: great.
      - 1.b. ANASUSEA: hayl
      3. LODIA: fat.
      2. ARRA: a worm, teut.
      4. ERDIRATU: to cleer.
      3. EDERRA: fayr.
        - 1.b. YRAGUIN: heat.
        - 1.b. BURDINNA: yron.
        1. GUIVELA: ye liver.
        - &. SEMEA: a sonne.
        - &. ALAVEA: a daughter.
- (...)
- 1.b. BARACHICOA: a museroom.
2. an bara
4. SULATU: to presse or bore. Br. tythy, s pro t mut.
  - 1.b. ASUNNA. a nesse.
  2. ARAUNCEA: an egge.
    - 1.b. QUEA: smoak.

ARDAZA: spindle.
    - &. NEGUA: winter.
    - &. EGUENA: thursday, enjoie. 2. U. Com. gwâr.
    - &. GARAGARYLA: july.
      2. BEORRA: a mose. Teut.
        - 1.b. BERARRA: an herb. Lat. per transpos. literarū.
        - 1.b. EREYNOSA: a pray tree,
        2. ESNEA: milk.
        2. CHARRIA: a sucking pig.
        4. IRACURRI: to read.
          1. MINNA: a tonque.
          - &. EGURRA: breath. Teut.

MIESSCA: linnen clouth.

2. OZZOA: a wolf.
 1.b. ARGUIA: light.
 1.b. YRARGUIA: ye moon &
 GUILSEA: a key. Br. Agarría. alborydh.
4. NEGAR: weeping.
 1.b. EURIA: rain.
 1.b. SURRA: timber.
 2. ARRA: ye male.
 3. GUIERREA: lean.
 3. DEUNGARRO: bad, nought.
 1.b. ESCUA: ye hand. Br. Ysgwyd. Hn. merus.
 1.b. YTSASOA: ye sea.
 5. GUSURRA: a lye. Hib. Breay.
 4. EROSI: to buy.
 &. YLA: a month. Hib. la a day.
 4. BILDURRA: fear.
 2. ESTIA: hony.
 (MUTILA: a boy servant)
 &. NESCATOA: a young mayd.
 &. NESCATILLA: a girl.
 &. MUTIL: a boy.
 1.b. UGUERRA: mosse.
 4. MUSTI: to wet or moisten.
 4. CEATU: to goind.
 4. UCEGUI: to bise.
 4. YL: to dye.
 2. (ast) MANDOA: a mule.
 1.b. ARBIA: a turnep.
 4. YAYO: to be born.
 4. UGUER: swimming.
 ( ) SURRA: ano ( ). Hib.
 ONSSA: a ship.
 LAIGNOA: mist.
 UQUEA: a review.
 GAUA: night.
1. SYLA: a navel.
 GUISONA: a man, gweisionyn.
 1. BELARIA: ye ear. Br. klyst.
 4. ASTU: to forget.
 2. ARDIA: a sheep. Br. yrdâ, yrda/vala.
 1.b. LASTOA: straw, shible praemissâ / particula la 2.
 1. ARRA: ye palm f ye hand. Hinc. Num poteas, digitus, palma,
 manus/ pugnus.
 2. USAMANDOA: a zudist. 4.5/ or ring dove.
 OGUIA: Bread.

- OXALA: cloath.
 ORMEA: a wall of a house.
 &. AYDEA: a kinsman.
 1. BETASALA: ye eyelid.
 2. CHORIA: a bird. ab hisp. paxaro. (p. in d. mut.).
 UAQUEA: peace.
 1. YLLEA: hair. Blew. Br.
 1.b. ACHA: a rock.
 2. CHACURRA: a dog, ab hisp. perro.
 3. ASTUNA: heavy.
 1. YDUNA: ye neck.
 1.b. ARRIA: a stone.
 1. SANCOA: a leg.
 (SERRIA: a pig, horse)
 URRESURIA: money. lat. argentum, n. in r. mut.
 ATEA: a gate. L. itus.
 5. YSORREA: child bearing. H. tortach. gravida.
 SUBIA: a bridge.
 2. CHARRIA: a hog. Gr.
 4. ERRE: to burn.
 2. LUQUIA: a he fox. Br.
 SAREA: a net. Teut.
 BIRIBILA
 ERREGUE: a king.
 ERREGUINA: a queen.
 5. BARRE: laughter. Hib. gaire.
 4. AUSI - URRATU: to break.
 5. GORRIA: red, H. dearg.
 1.b. GAZA: salt.
 1. ODOLA: bloud.
 YSAREA: asheet.
 ASTEA: a week (...).
 6. ASIA: Seed. Br. Had.
 XAUNA: (...) master.
 ANDREA: a lady.
 4. OVIA: a burial.
 1. BESAPEA: ye Arcupit.

MS. ASM. 1817 a 494 .v.

- IAINCOA: deus
 ANDRIA: lady
 CHAUNA-JAUNA: dominus
 4. GUISONA: (vir) homo.
 4.b. EGUSQUIO (EGUZQUIA): the sun.
 4.b. GUERISEA: a shadow. An. Cusgod. Br. r in s. mut.

4. PUZA: breath, Br. Chwsh.
 4. AMESSA: Sleep.
 5. GORRA: deuf. Hib. Bór. qd tamen scribunt Bodhar.
 (YSERDITU: to seat).
 3. YSERDIA: sweat. Br. chwÿs, ar in s. mut.
 OLA: a table. An hinc. It. Tavola.
       addendo t, in initio ut brit. Davad. a lat. ovis.
 5. BILLDURRA: feur, Hib. Eogla. B. in g. mut.
 4. EUGUI: to hold.
 &. ESECOA: an hunt.
 &. OSAVEA: an unkle.
 5.6. LURRA: ye earth. Hib. lar; Brit. lhawr.
 4. ARTU: to take. Br. herky to feth.
 2. SATORRA: a mole. An Alat. q. si sub terra.
 2. SESENA: a bull.
 5. GARIA: wheat. Br. Guenish.
 1. SANA: a vein. vide an Br. guythen.
       derivetur a guy ten.
 &. EUDEA - UDEA: summer
       ANSOY: a peighbour. Vide ergo an Brit.
       nasa fia quasian anssa.
 5. ÇAHAR - SARRA: old, Hib. Sean. r. in n. promose mutatâ.
 1.b. AXEA: wind. Brit. chwth. H. Gaoth.
       (1.b. ARDAOA: wine. Profertur CAHAGUI.
 1.b. URIA: a town.

.....

1.6. ^{chato, p. 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000}

